

Índex

PRÒLEG, per Francesc Xavier Hernández Cardona.....	11
INTRODUCCIÓ	21
CAPÍTOL I	
Plantejament biogràfic.....	27
La nissaga Vilana-Perles	31
Els antecedents familiars	31
El nostre personatge	35
Més informacions familiars.....	40
CAPÍTOL II	
L'entorn geopolític dels Vilana	47
La Guerra dels Segadors i el Tractat dels Pirineus en vint-i-dues pinzellades	48
El personatge: Ramon Frederic de Vilana-Perles i Camarasa.....	52
L'Acadèmia dels Desconfiats.....	62
El fets que condicionaren lo Vilana	65
CAPÍTOL III	
El setge de Barcelona de 1704.....	71
El Pacte de Gènova	73
Llorenç Tomàs i Costa	78
Les Corts de 1701-1702	79
El desengany del príncep Jordi de Hessen-Darmstadt	79
Lo Vilana, enemic del virrei Velasco	82
La presa de Gibraltar	83
Des de 1701 fins al setge de Barcelona de 1705	86
El setge de Barcelona de 1705.....	92
Deu dies de glòria.....	92
Mals presagis	92
Desembarcament alià i victòria.....	93
Lo Vilana, protonotari de la Corona d'Aragó.....	103

CAPÍTOL IV

Les Corts de 1705-1706 i el jurament de Carles III de les Constitucions de Catalunya.....	109
De les Corts de 1706 a la batalla d'Almansa	123
Carles III: jurament de privilegis i furs d'Aragó i de València.....	130
Primera entrada a Madrid.....	132
La batalla de Mallén	145
Carles III surt de València	146
La batalla d'Almansa	147
Incís: Arenys de Mar durant la Guerra de Successió	149
Dels darrers mesos de 1707 al casament del rei Carles III.....	150
Elisabet Cristina arriba a Mataró	153
Lo Vilana i Mataró	154
Entrada de la reina a Barcelona.....	159
Lo Vilana i la música. Primera òpera: Il più bel nome. Caldara	162
Resum i documents de 1708.....	164
1709-1710: fets i documents	168
Incís: El pont de la Mala Muller (Oliana)	186
La batalla d'Almenar.....	187
De la batalla d'Almenar a la de Saragossa	190
Segona entrada a Madrid	194
Tornada a Catalunya.....	198
Les batalles de Brihuega i de Villaviciosa.....	201
Títol de marquès de Rialp. «Reflexiones anticipadas».....	204

CAPÍTOL V

La guerra fins al setembre de 1714.....	209
Lo Vilana, secretari de Despatx Universal	213
Detractors de Vilana-Perles.....	215
Sortida de Carles III de Catalunya	218
La batalla dels Prats de Rei.....	223
Archivo Histórico Nacional. Correspondència entre el comte de la Corzana i el marquès de Rialp	224
1712. Continua Utrecht.....	232
1713. Lo Vilana. Utrecht continua, i també la guerra.....	238
Calendaris diferents: julià i gregorià.....	245
El Tractat d'Utrecht.....	246

CAPÍTOL VI

Vilana-Perles surt de Barcelona amb l'emperadriu Elisabet Cristina.....	249
Fets cronològics. Documents de les secretaries de Despatx Universal	254
Joan Francesc de Verneda en missió secreta a Barcelona	263
Cartes de l'emperadriu a Vilana-Perles	264
Ramon Frederic de Vilana-Perles a Viena. Consell d'Espanya.....	269
Crítica a l'actuació dels ambaixadors catalans i del marquès de Rialp en el Tractat d'Utrecht.....	270
Espoli fiscal	274

CAPÍTOL VII

1714. La sortida de Barcelona de l'almirall Casse i del duc de Pòpuli	278
Oliana, fets de guerra a començament de 1714	287
Documents diversos	288
Continua 1714	294
Primera oferta de treva i pau	296
Gran bombardeig (23 de maig de 1714)	302
El Consell d'Espanya i Vilana-Perles. Documents sobre el setge de Barcelona	305
Diplomàcia internacional per a tractar una pau general	312
Resistir	318
Setembre de 1714	325
L'Onze de Setembre de 1714	333
Capitulació	338
Alea iacta est	339
Unes pinzellades sobre el nou rei d'Anglaterra Jordi I	342
Cau Cardona	343
Arenys de Mar, 1714	346

CAPÍTOL VIII

Hem perdut la llibertat i l'Estat propi	349
Recordem. Com comença la nostra Guerra de Successió?	351
El viatge de Carles III a Barcelona i les seves espases	354
Viena, cort imperial	358
1715 (mort del general Moragues)	360
Vilana-Perles i les accions diplomàtiques després de la capitulació	362
El Decret de Nova Planta, 1716	366
L'Imperi en guerra. En una altra guerra	367
Actuacions del Consell d'Estat a Viena el 1716	368
L'Imperi contra els turcs. Intervenció de catalans	370
Els exiliats a Viena i a altres indrets	373
Sardenya. Invasió dels espanyols. Actuacions de Vilana-Perles	377
Reorganització administrativa. Vilana-Perles, anys 1717-1720	380
Títol de comtessa a Gertrudis de Vilana-Perles i Fàbregues	390
Quinquenni 1721-1725	392
Espionatge i diplomàcia	394
Negociacions de Cambrai i preparació del Tractat de Viena de 1725	403
Els exiliats i Vilana-Perles	406
Nous exilis. La batalla de Bitonto	407
Distribució dels exiliats	410
Documents dels anys 1722-1725 i posteriors	411
Excavacions a Pompeia i a Herculà	422
Vilana-Perles i la Inquisició	424

CAPÍTOL IX

Nou títol per a Vilana-Perles: comte del Sacre Imperi Romanogermànic	427
--	-----

De 1725 a la mort de l'emperador Carles VI (1740) i de Ramon Frederic de Vilana-Perles i Camarasa (1741)	428
El Bolsillo Secreto	429
La Nova Barcelona	431
Via fora els adormits i propostes de República Catalana	442
La mort de Carles III	451
Darrers apunts	453
Vilana-Perles vist per diferents autors	454

CAPÍTOL X

La mort de Ramon Frederic de Vilana-Perles i Camarasa	459
Primer testament de Vilana-Perles	460
Segon testament de Vilana-Perles	460
«In memoriam»	464
EPÍLEG	465
ANNEXOS	475
BIBLIOGRAFIA I FONTS CONSULTADES	585
AGRAÏMENTS	593

Pròleg

Cada vegada que hom s'acosta a l'estudi de la Guerra de Successió, al seu entorn polític, econòmic, militar, tecnològic i, per descomptat, humà, pot experimentar un cert vertigen, aterrador, si és capaç de mirar més enllà del vidre entelat. Darrere del baf, s'intueixen figures i moviments ben vius, però no es poden percebre, encara, amb nitidesa. La nostra història d'aquest moment encara s'ha d'infantar. El que sovint reconeixem com a fets de la Guerra de Successió és com la punta d'un iceberg: es veu solament l'extrem emergit, però a sota hi ha un gran volum de fets i d'idees, una gran massa que ho ha decidit gairebé tot i que marca, encara, el nostre present. Hom diria que la Guerra de Successió va ser un de tants conflictes provocats pel caprici de monarques ociosos, emperrucats i emblanquinats amb pólvores, i executats per soldats amb randes. Tanmateix, dessota, hi ha un bullidor de complexitats coevolutives que menen a intuir que la Guerra de Successió, amb context i variables, és l'autèntica base de la modernitat il·lustrada que tipifica, al capdavant, la civilització de les democràcies, part de les nostres cosmovisions i els més diversos imaginaris de la vida quotidiana dels europeus. Per tant, el conflicte successori, la mare de totes les guerres, és important, i Ramon Frederic de Vilana-Perles i Camarasa, lo Vilana, l'il·lustre fill d'Oliana, hi era, a l'ull de l'huracà, durant i després, gestionant la guerra i els seus epílegs, tot fent transfusions de cultura constitucional (els catalans érem dels pocs que l'havíem inventat i la teníem) a tothom, preparant, al capdavant, la tempesta de llibertats i constitucions que escombraria la barbàrie de l'absolutisme als països europeus.

Naturalment que seria injust, i incorrecte, vincular de manera unívoca i exclusiva lo Vilana amb la Guerra de Successió. Ell va ser quelcom més: va existir, va pensar i va viure al marge i més enllà del conflicte. Hi ha un Vilana d'abans, un de mentrestant i un de després. Però així són les coses: relacionem Madame Curie amb el radi, Lawrence d'Aràbia amb la Gran Guerra a l'Orient Mitjà i Charles Chaplin amb el cinema tot i que tinguessin vida més enllà d'aquestes dimensions. Per tant, de manera automàtica, la ubicació de Vilana-Perles en el seu biòtop de context bèl·lic es fa inexorable.

Afortunadament, el llibre que teniu a les mans, obra de Sebastià Sardiné i Torrentallé, il·lustre fill d'Oliana, presenta la persona, i també el personatge, des dels més diversos angles i contextos des dels inicis i precedents de la família i aconsegueix un retrat fidedigne i holístic. Tanmateix, en la mesura que els fets van coevolucionant, la dimensió profundament política del personatge és la que

va assolint més rellevància, un perfil polític que es va forjar durant la Guerra de Successió i, posteriorment, en la gestió de l'Imperi.

A finals del segle xx, lo Vilana era un personatge gairebé desconegut. Es percebia com un individu obscur i llunyà, poca cosa més que un funcionari qualificat, que havia servit el nostre rei Carles III, aquell a qui la nostra historiografia sempre ha menystingut com a «arxiduc». Durant el traspàs de segle, la nostra historiografia marxista i la nostra historiografia espanyolista donaven poca rellevància a la Guerra de Successió, i encara menys a les persones involucrades. Es considerava que la història no la feien les persones, sinó les masses, i òbviament un protonotari o un secretari de la Corona tenien un interès baix. Les aportacions sobre persones i entorns del conflicte, que en el seu moment havien fet investigadors documentats com ara Sanpere i Miquel o Pere Voltes, no s'adeien amb un historicisme en voga que tenia els seus referents en les aportacions d'historiadors com Vilar i Fontana, que, certament, no havien atorgat gaire importància a la Guerra de Successió. Pel que fa a la seva dimensió catalana, els historiadors de finals del segle xx es reimaginaven el conflicte en una dimensió políticament retrògrada de furs medievalitzants.

Tant la historiografia de casa com l'espanyola presentaven arcaics catalans que, contra l'abassegadora modernitat dels Borbó, volien preservar la seva medievalitat. I encara en alguns casos s'interpretava en clau romàntica la irracional defensa de Barcelona, una entelèquia que es justificava en si mateixa a partir d'un furor suïcida; una anàlisi, per cert, poc materialista. Naturalment, els aspectes militars de la guerra no interessaven, es consideraven anecdòtics. Al capdavant, es deia que allò que decidia no eren les armes, sinó l'entorn socioeconòmic i polític. A Catalunya, un país vençut el 1714 i el 1938, se li havia arrabassat la història militar, i la seva ocultació era a l'ordre del dia. La historiografia col·laboracionista negava, i fins i tot nega encara, per exemple, l'existència d'un Exèrcit català en aquella llunyana guerra. Curiosament, ningú considerava la possibilitat que els catalans guanyessin la campanya de 1713-1714, cosa que van estar a punt de fer si no hagués estat per la massiva intervenció de les tropes de Lluís XIV. Per tant, ningú considerava la posició resistencial de l'Estat català a partir del fet que la victòria militar era realment possible.

Tot plegat, de llavors ençà, i arraconant les aportacions d'historiadors del segle xix i mitjan segle xx, s'ha pretès interpretar la Guerra de Successió sense tenir en compte l'anàlisi i l'estudi dels fets militars que, com indica el sentit comú, són el fil conductor de qualsevol guerra. Així, el balanç historiogràfic sobre aquest conflicte, l'hem de qualificar com a extremament pobre. Tenim historiadors de qualitat, de darrera generació, que han aportat algunes llums sobre aspectes diplomàtics, polítics, de l'exili i àdhuc econòmics, però les antigues obres de Sanpere, Bruguera, i la més recent d'Albertí han continuat sent el referent de la història «militar» del conflicte, amb les modestes aportacions i complements que haguem pogut realitzar investigadors com el signant d'aquest pròleg, en Francesc Riart o en Xavier Rubio, entre d'altres. Partim, doncs, de la base que la història militar és important i determinant, naturalment, en una guerra. Tanmateix el centre de decisions polítiques de la cort de Carles III, allò que dictava també l'agenda militar, ha estat poc treballat.

Al centre d'aquesta voràgine destacava lo Vilana, el gran arquitecte polític, en el sentit més gran i honorable que es pugui donar al terme, i amb llums i ombres, com tothom. Certament, hi ha hagut autors, com Pere Voltes o Joaquim Albareda, que han intuït la força del personatge, igual que Ernest Lluch, que va començar a entendre, amb entusiasme, que el pensament polític austriacista de Vilana i Juan Amor de Soria no era arcaisme, sinó modernitat. Però ningú hi ha aprofundit encara. En aquest context, el llibre que teniu a les mans és, precisament, una eina per anar més enllà i copsar el paper d'una persona absolutament decisiva per a la història de Catalunya i d'Europa, tot i el resultat del conflicte. Aquest treball, l'heu d'entendre com una clau que subministra informació per obrir les portes que menen directament a la comprensió de la construcció de les bases d'Europa i de la modernitat il·lustrada.

La Guerra de Successió és el primer gran conflicte mundial. La primera gran guerra mundial europea; al seu costat, la Guerra dels Trenta Anys va ser una anècdota d'enfrontaments superposats, independents i compartimentats coincidents en el temps. Contràriament, en la Guerra de Successió, el que està en joc, de manera explícita o implícita, és l'infantament d'una nova Europa. En aquest procés xoquen dos models en un inevitable joc de suma zero. D'una banda, el projecte absolutista i, de l'altra, el projecte industrial constitucional. Per dir-ho d'una altra manera, allò que estava en joc, i que no es va dilucidar a causa de l'empat tècnic amb què va acabar el conflicte, era una cruïlla per a la humanitat, que havia de decidir entre progrés o barbàrie. Tanmateix, com hem assenyalat, caldria esperar que les revolucions d'Amèrica del Nord i de França, de finals del segle XVIII, fessin la balançada. No és exagerat afirmar, doncs, que la Guerra de Successió va ser un xoc entre les forces del bé i les forces del mal, ras i curt.

L'absolutisme presentava un horitzó de liquidació de llibertats polítiques i una escassa capacitat de desenvolupament de les forces productives, una mena de protofeixisme totalitari que menava a la misèria. L'absolutisme preconitzat pel rei Sol aspirava a una monarquia única, mundial i absoluta, assimilant les lleis als desitjos d'un monarca que, de moment, no es plantejava encara la supeditació del poder religiós del Vaticà, però que, tanmateix, segur que la tenia a l'agenda. El projecte de Lluís XIV era la dictadura universal i totalitària.

Aquest projecte avançava de manera abassegadora i es perfilava com a imparable amb la falsificació del testament de Carles II i l'entronització de Felip d'Anjou als regnes d'Espanya i els seus territoris i colònies. Només d'arribar a París la notícia de la mort de Carles II, Lluís XIV va fer avançar les seves tropes i va ocupar els Països Baixos espanyols i el Milanesat. Tota una declaració d'intencions. Però aquest projecte va topa amb reaccions i resistències. Així, l'oposició a les forces del mal definia les forces del bé amb nuclis a Anglaterra i Holanda, potències constitucionals i protodemocràtiques que estimulaven el desenvolupament del comerç i la manufactura i que impulsaven el creixement de les forces productives. Ambdós països tenien molt a oferir a Europa i al món. Al seu costat, hi havia allò que Gottfried Wilhelm Leibniz, maçó primerenc, va denominar com a monarquia benvolent: Àustria i la seva extensió imperial. La monarquia austríaca havia optat tradicionalment, a diferència de la francesa, pel respecte a les formes de govern i a les tradicions dels distints territoris que agrupava, precepte que també havien aconseguit, amb més o menys fortuna, els Habsburg espanyols. Així, Anglaterra i Holanda van empènyer Àustria a oposar-se

a la pretensió totalitària de Lluís XIV. Però la reacció arribava tard: amb França i Espanya en mans borbòniques, l'absoluta monarquia universal esdevenia gairebé un fet. La guerra era inevitable en tant que era l'única manera de parar Lluís XIV.

En un primer moment, la classe dirigent catalana va transigir amb la falsificació del testament de Carles II. La tradicional mandra i la ràpida convocatòria de Corts per part de Felip va propiciar, en contra de les advertències de Vilana, la funesta pràctica catalana del peix al cove. Felip va ser reconegut per les institucions catalanes i el potencial perill d'intransigència no va trigar a evidenciar-se. Vilana, jurisconsult de prestigi, va tenir la valentia de declarar que el testament de Carles II era nul, i que calia una investigació. I si realment les institucions catalanes haguessin declarat el testament fals i nul, s'hauria obert la possibilitat de designar un altre monarca. Tanmateix la prudència, la covardia o la claudicació es van imposar. Tots aquells austriacistes que, com Vilana, s'ensumaren la dictadura monàrquica que imposarien els Borbó en patiren les conseqüències.

Tanmateix, al capdavant, el pes de la història va col·locar les coses al seu lloc.

D'ençà que l'abat Oliba havia convocat el Sínode de Toluges, el 1033, Catalunya havia experimentat una precoç trajectòria en totes les facetes del cògovern. Certament, Oliba, pare de la pàtria, havia endegat una nova senda per a Europa més enllà del feudalisme, la del diàleg. Altrament, el seu mestratge es va perpetuar i les assemblees de pau i treva van acabar generant corpus legislatius i Corts. Catalunya esdevingué la gran potència constitucional de l'Europa del sud. Les Constitucions catalanes acumulades i atresorades durant segles eren quelcom més que els furs d'altres regnes; eren instruments estructurals de cògovern, i durant el segle ^{xvii} i principis del ^{xviii} el constitucionalisme català era ben viu. No era ni retardat ni medievalitzant, era una de les puntes avançades del pensament protodemocràtic europeu. Naturalment, en la lluita entre el bé i el mal, Catalunya, a partir del seu bagatge de llibertats, va optar a favor d'una via de futur congruent amb les posicions que li eren afins: el mercantilisme, la manufactura i el constitucionalisme. Naturalment, lo Vilana coneixia perfectament el que estava en joc i esdevingué un dels defensors, a ultrança, de la preciosa herència de civilització que significaven les Constitucions catalanes.

A principis del segle ^{xviii}, Catalunya era un país modern. Els conflictes de la segona meitat del ^{xvii} havien estimulat l'aparició d'una burgesia no ja mercantil, sinó industrial manufacturera, que s'havia aixecat, suportada en el ram de guerra, al compàs de les enormes demandes exigides per les lluites de frontera contra França. A més, la producció d'aiguardents, per a satisfer les demandes de les flotes europees, havia contribuït a una expansió primerenca de la vinya a les comarques prelitorals i de l'interior, procés que havia menat al desenvolupament precoç d'una agricultura de mercat. Tot plegat molt diferent d'allò que explica la historiografia espanyolista, que manté que la manufactura i la vinya solament es van desenvolupar quan Carles III de Borbó autoritzà el comerç amb Amèrica. Aquestes asseveracions es complementen amb la fantasia que va ser, precisament, el marc d'ordre atorgat pels Borbó el que va permetre el progrés català. La visió col·laboracionista s'acostuma a complementar, finalment, amb una imaginada resiliència (concepte equívoc per definició) segons la qual els catalans van oblidar la política i es van dedicar a construir el país posant les bases de la revolució industrial. Però les coses no van anar així.

A començament del segle XVIII, Barcelona era una capital extremament dinàmica, el centre d'un país modern, lliure i amb inquietuds. I aquest país jove i modern va fer costat a les opcions de futur i de llibertat que pugnaven per definir una nova Europa: no podia ser d'altra manera. Pel que fa a la modernitat de l'opció absolutista, tan lloada pels historiadors espanyolistes com a solució de progrés, ja sabem com va acabar. La dictadura era una via morta que no conduïa a res; l'únic que provocava era l'asfíxia política i el col·lapse econòmic. La vigència de l'absolutisme a Europa no es va perllongar més enllà de vuitanta anys. Quan el caparró de Lluís XVI va rodar sobre les llambordes del que avui és la plaça de la Concòrdia de París, es va evidenciar que la fantasia del poder absolut no era una via de progrés, tot i que a Espanya la barbàrie es perllongaria encara durant decennis. Contràriament, el constitucionalisme, el desenvolupament tècnic i científic i la industrialització eren els camins que havien de menar a les imperfectes, però humanistes, civilitzacions democràtiques.

Tot això, Vilana, com a dipositari d'una sagrada herència ancestral, ho va entendre i ho va viure, i no és estrany que es convertís en un dels principals suports dels nostres reis Carles III i Elisabet de Brunsvic. Els savis consells de Vilana, autèntic nervi i poder fàctic de la cort, esdevingueren decisius per fer de la cort de Barcelona un model d'eficàcia i de praxi constitucional. La delirant passió que el poble va experimentar en favor dels seus sobirans no es pot interpretar, en cap cas, al marge de l'extraordinari respecte que en favor de les llibertats constitucionals van manifestar en tot moment els monarques. La conjunció d'un poble lliure emparat per lleis i constitucions amb uns monarques decidits a promocionar la llibertat va produir un aliatge invencible, i l'alquimista va ser en Vilana. La Catalunya lliure esdevingué un projecte imparable.

Lo Vilana, dinamitzador d'una Corona centrada a Barcelona, esdevingué un legislador implacable que va modernitzar les Constitucions i l'Administració catalanes. Alhora incidí en l'ample entorn polític i territorial dels Habsburg sembrant les bases d'una Comunitat Econòmica Europea en potenciar i regular el lliure comerç de béns i mercaderies. Aquestes mesures de progrés apuntaven a una convergència entre el mercat continental definit per l'Imperi i els interessos d'Anglaterra, d'Holanda i dels estats de la Corona d'Aragó. Durant la guerra, lo Vilana va maldar, amb èxit, perquè funcionessin la intendència i els recursos financers i materials, sense descuidar el dia a dia. De fet, les armes catalanes no van conèixer la derrota; la llavor de llibertat va fer que la Catalunya austriacista resistís amb eficàcia tot i els desgraciats resultats de les campanyes peninsulars. Tanmateix el panorama internacional es va girar en contra i això va precipitar una fi del conflicte desfavorable a Catalunya.

Anglaterra, esgotada econòmicament, va abandonar la lluita, i també ho va fer Holanda. I a la fatiga i la ruïna provocades per la guerra s'hi sumava un altre factor determinant: atzars de la història havien fet que Carles III esdevingués, també, Carles VI d'Àustria i cap del Sacre Imperi Romanogermànic. Anglesos i holandesos van pensar que Àustria podia assolir un poder excessiu i que França, estabornida per la guerra, havia deixat de ser un perill. Francesos, anglesos i holandesos van decidir que havia arribat el moment d'aturar la guerra i negociar. A Utrecht van acordar la pau. Anglesos i holandesos van abandonar Catalunya, que, de fet, va ser lliurada a la seva sort. Àustria va continuar la lluita en solitari, però la severa derrota dels imperials a Denain el juliol de 1712 va liquidar

el somni de Carles. Tot seguit, en l'escenari mediterrani, Catalunya inclosa, es va evidenciar que sense la flota anglesa els exèrcits imperials no podien ni sostenir-se ni arribar enlloc. Vilana va romandre amb els reis. Probablement era el més intel·ligent que podia fer; havia d'estar a l'aguait de qualsevol oportunitat de salvar el seu país tot aprofitant la seva influència a la cort austríaca. Si hi havia oportunitats, les volia aprofitar. De fet, Carles III, que no va acceptar la Pau d'Utrecht, no va renunciar en cap moment als seus drets, i no ho faria d'una manera fàctica fins al Tractat de Viena de 1725. Com a diplomàtic, Vilana coordinà les actuacions a l'entorn dels interessos catalans, des del Tractat d'Utrecht fins al de Viena i més enllà, tot respectant l'actuació dels ambaixadors catalans que seguien instruccions de les institucions del país.

Al seu torn, l'Estat català tampoc va reconèixer la Pau d'Utrecht i va continuar la lluita durant el 1713 i el 1714 en nom de les Constitucions i mantenint l'obediència a Carles III. I Vilana va fer tot el possible per mantenir la llibertat i la integritat dels catalans. La força militar de Catalunya esdevingué, durant mesos, invencible. Les tropes de Villarreal i Poal van rebutjar l'Exèrcit espanyol malgrat la bàrbara repressió que va propiciar contra la població civil. Tanmateix, finalment, Lluís XIV va fer la balançada i va enviar el gruix de l'Exèrcit de França, per tal de socórrer Felip. Desenes de batallons i el tren d'artilleria, sota el comandament d'un dels millors generals, el duc de Berwick, es van abatre sobre Catalunya. L'Estat català va deixar d'existir. Milers de persones van haver de marxar cap a l'exili, contingents que es van sumar als efectius militars catalans que ja havien marxat cap a l'Imperi durant el 1713. Tot plegat, molts soldats catalans van continuar la lluita amb coratge al servei de Carles VI en les successives guerres contra els turcs.

Lo Vilana va fer tot el que va poder per involucrar la situació i mitigar-ne els efectes. Va conspirar a les corts europees i va ajudar els exiliats. No va tornar, però, a Catalunya. Els darrers anys de la seva vida, els dedicà, com sempre, a faltar el bon govern i a promoure el benestar públic. La capacitat de gestió de l'olianès esdevingué decisiva per a afavorir una cohesió de l'Imperi basada en el respecte a la singularitat. Territoris molt diferents van funcionar de manera mancomunada tot avançant criteris en favor d'una unió política europea. Vilana va gestionar les finances generals i l'organització de l'Imperi i va demostrar que l'existència d'un centre de decisions polítiques a Viena, fort i executiu, era compatible amb la gestió autònoma dels diferents estats i territoris. Tanmateix mai no va oblidar donar suport als catalans i a la gent dels estats de la Corona d'Aragó que havien hagut de fugir o que com a militars havien estat evacuats. En aquesta dinàmica va tenir iniciatives singulars per ajudar els exiliats, com el Bolsillo Secreto, que repartia ajudes, o la construcció ex novo d'un hospital a Viena amb metges catalans i sota el patronatge de la Mare de Déu de la Mercè. Altrament, i també per contribuir al benestar de militars i exiliats, va impulsar la fundació d'una ciutat catalana, la Nova Barcelona, que, malauradament, resultà arrasada durant la quarta guerra turca (1737-1739).

Tot plegat, la llavor de Vilana esdevingué, com hem assenyalat, important per a l'Imperi, però també per al conjunt d'Europa. En els decennis següents, la modernitat il·lustrada acabaria obrint-se pas arreu. Liberals, maçons, republicans i demòcrates seguirien no poques de les sendes que Vilana havia obert aprofitant l'impuls de la protodemocràcia catalana. Ens trobem, per tant, davant d'un home

important, d'un català il·lustre que va contribuir amb el seu pensament i la seva praxi política a l'epopeia de l'Europa de la llibertat. És en aquest sentit que l'obra que em complau presentar assoleix un valor excepcional de coneixement i de reparació per fer justícia a una persona que va acumular poders i que els va administrar amb sentit comú. Van fallar els altres: els aliats, els mercats, algunes institucions, alguns dirigents, però no va fallar Vilana-Perles. Lo Vilana va tocar el somni amb les puntes dels dits. Una victòria dels aliats hauria portat pau i prosperitat als europeus i hauria estalviat a Catalunya tres-cents anys d'esclavatge, espoli i submissió política.

El treball que teniu a les mans és obra de Sebastià Sardiné i Torrentallé, olianès com lo Vilana. És una aportació singular, sens dubte, i original. Al darrere, hi ha l'esforç d'una persona de pedra picada que durant cinc anys ha treballat amb passió i gairebé amb fanatisme per recuperar part de la memòria d'una gent, d'un temps i un país. Tanmateix podreu constatar que, tot i l'esforç i la magnitud del treball, queda encara molt a fer. Sardiné obre la llauna i us convida a un viatge iniciàtic que encara no sabem fins on ens portarà. Us presenta un esbós, certament exhaustiu, d'un personatge increïble al qual la recerca futura anirà atorgant, sens dubte, una gran centralitat per entendre el món d'avui. Amb aquest treball, comencem a descobrir lo Vilana, un dels pares de l'Europa moderna, però cal que ens estrenyem el cinyell perquè això amb prou feines acaba de començar, i les corbes que vindran seran rellevants. A partir d'ara, lo Vilana pot esdevenir la brúixola en un viatge apassionant per descobrir i entendre els arcans que condicionen el nostre present. I potser, finalment, acabarem constatant el que ja sospitem: la modernitat il·lustrada europea va ser possible, també, gràcies a l'experiència protodemocràtica i constitucional que els catalans van construir i transmetre durant decennis. I és en aquest sentit que podem afirmar que el bagatge constitucional català, tot i la derrota, és ben present com a component generatiu de les cultures democràtiques d'avui. La nostra contribució al món ha estat decisiva. No solament hem estat importants, sinó que hem estat imprescindibles, i encara ho som per a construir el món d'avui. Catalunya és una preciosa herència de civilització que té la responsabilitat de mantenir els valors humanistes que ha generat per tal de llegar-los, amb la major integritat possible, a les generacions futures.

En Sebastià Sardiné no és un acadèmic, i potser algun historiador criticarà determinats aspectes formals de l'obra. Tanmateix les obres bones s'escriuen amb coratge, i de coratge no li'n falta a aquest treball que, a més a més, ha estat escrit amb el cap i amb el cor. I, per descomptat, en Sebastià Sardiné, un home que ha lluitat constantment per les llibertats de Catalunya, i que n'ha vist de tots colors, té tot el dret a fer un llibre a la seva mesura, a la mesura del seu gaudi i en la clau d'utilitat que ell consideri. En Sebastià Sardiné és advocat i, en certa manera, l'obra, per sistemàtica, assoleix un biaix des de l'òptica d'aquest ofici tot aportant un escreix de proves impressionant. La quantitat de documentació que l'autor posa en joc és, simplement, extraordinària, i s'ha obtingut a partir dels arxius i de les fonts més inversemblants i diverses. Documentació que durant uns quants decennis esdevindrà fonamental per a ubicar lo Vilana en les seves coordenades d'espai, temps i idees, i per entendre el seu paper determinant en la gesta dels catalans. Aquest esforç per documentar assoleix encara més rellevància si tenim en compte que la historiografia catalana ha estat simplement incapaç

de detectar la gran importància del personatge. Ningú no havia documentat fins ara lo Vilana; en Sardiné és el primer que ho fa, i ha emprat tots els recursos que tenia a l'abast. El resultat, el teniu en aquest magnífic treball. Aquí trobareu l'extraordinària epopeia dels catalans del segle XVIII per tal d'assolir un món més just i lliure; la podreu seguir i llegir a partir, i a través, de lo Vilana. I, cosa important, el pensament i els valors de lo Vilana, els seus neguits i les seves preocupacions, són encara ben vius. El seu pensament continua sent una arma carregada de futur.

Gràcies, Sebastià; amb el teu treball, lo Vilana torna a ser entre nosaltres per guiar-nos a la llibertat.

Francesc Xavier HERNÁNDEZ CARDONA
Calafell, maig del 2012

Jo, Ramon Frederic de Vilana-Perles i Camarasa
Fill d'Oliana
Capità de la Coronela
Ciutadà honrat de Barcelona
Protonotari de la Corona d'Aragó
Secretari personal de Carles III
Marquès de Rialp
Comte del Sacre Imperi Romanogermànic
Secretari d'Estat i de Despatx Universal per als Afers del Nord (Flandes) a la
cort de Viena
per als afers d'Espanya i d'Itàlia (primer ministre a l'Europa imperial?)
Oliana, 1663 – Viena, 1741

Vídeo Guerra Successió i conferència

Introducció

A la meua mare: et trobo a faltar.
Al meu pare, per inculcar-me el valor de l'esforç.
A la família: no ho he fet prou bé, perdoneu-me.
A la feina: t'he distret moltes hores.
A Oliana, perquè sóc i em sento olianès.
A Catalunya: per tu lluito, fins a la independència.

És cert. Fins que l'euro no va entrar en vigor, no sabia res de Vilana-Perles. A Oliana, potser llevat d'algú, tampoc no se'n sabia res. L'Ernest Lluch, amb el seu llibre *L'alternativa catalana*,¹ va excitar-me el neguit.

Lo Vilana-Perles era d'Oliana, jo també. Exerceixo d'olíanès. El fet que jo, home inquiet i hiperactiu, no conegués res del marquès de Rialp ni d'un altre olianès, Lluís Escaler i Espunyes,² culturalment em va inquietar. Tant que he llegit i no en sabia res!

Que trist és constatar com l'ensenyament que van aplicar-nos era tan interessat com esbiaixat. Tots coneixíem que hi havia reis gots, l'existència dels Reis Catòlics, on naixia el llunyà Miño o el Guadiana, però ignoràvem les veus de la Noguera i el Segre: sort que aquestes aigües ens eren molt properes. Incidien a imposar-nos les gestes i les nissagues dels reis d'Espanya, que no eren tals, sinó de Castella i Lleó, alhora que castigaven a l'oblit la nostra pròpia història farcida de personatges il·lustres, entre els quals Ramon Frederic de Vilana-Perles i Camarasa —lo Vilana, com l'anomenem a Oliana—, un dels protagonistes més importants de la Guerra de Successió i, segurament, el català amb més poder que mai ha tingut Catalunya, amb permís d'Ermessenda, que en va tenir molt cap als anys mil i escaig, quan Catalunya ignorava que era tal; amb permís també, més modernament, de Pepe Figueras, d'Os de Balaguer, i de molts altres erudits i militars que destacaren aquí i a Àustria després de la Guerra de Successió.

Tot just ara, no fa pas tants d'anys, restablerta ja la democràcia condicionada que patim, nous pensadors, historiadors, erudits, afeccionats, refent allò escrit pels guanyadors, poden cercar, amb esforç i inconvenients, en llocs llunyans i estranys, els nostres papers, la nostra història, intentant esbrinar què hi ha de cert i què de fals en allò oficialment dit i escrit. És bo que ens ho qüestionem tot. És sa que reescrivim la història intentant fer-ho amb la màxima objectivitat que permeten els molts, però encara pocs, documents que es troben, en estar perduts o destruïts els uns, amagats els altres, tergiversats la majoria.

I sobre allò no escrit? Per què s'ha oblidat l'obra de Vilana-Perles? I el paper de les dones a la Guerra de Successió? Què van fer els presidents de la

1. Ernest LLUCH, *L'alternativa catalana (1700-1714-1740). Ramon de Vilana Perlas i Juan Amor de Soria: teoria i acció austriacistes*, Barcelona, Eumo, 2000.

2. Josep ESPUNYES I ESTEVE, *Lluís Escaler: morir per Catalunya*, Barcelona, Pòrtic, 2008.

Generalitat d'aleshores? I en els darrer moments, el Consell de Cent o els quatre homes de la Junta Secreta?

Es valoren més els fets i les gestes genèriques dels reis que no pas la gestió executiva de qui amb nom i cognoms, lo Vilana per exemple, podia portar realment el pes de l'Estat. L'esforç del poble, com sempre, resta anònim, sense condició.

Aquests darrers quatre o cinc anys, els he dedicat, amb la intensitat que em permet l'ofici d'advocat, primer a la cerca de documents aquí i a l'estranger, compaginant-ho amb la lectura de qualsevol llibre que sobre la Guerra de Successió i l'Onze de Setembre hagi caigut a les meves mans, començant pel de l'Ernest Lluch i seguint per la *Historia de Cataluña* de Víctor Balaguer,³ que tenia oblidada a la meva biblioteca, o els *Anales de Cataluña* de Narcís Feliu de la Peña i Farell,⁴ o les *Narraciones históricas* de Francesc de Castellví,⁵ o *La guerre d'Espagne, de Bavière, et de Flandre, ou Mémoires du Marquis D****,⁶ o diferents obres d'Albertí, Soldevila, Sanabre, Dalmau i tants d'altres.

He estudiat, més que llegit —no podia ser d'altra manera— les narracions històriques de Castellví, fent-ho només en els passatges que convenen a la meva tasca. Agraïxo al professor Àngel Casals les quatre instruccions necessàries per a moure'm per l'arxiu estatal a Nàpols, després d'haver compartit amb ell, al seu despatx a la universitat, una interessant conversa. També he tingut ocasió de parlar, via Internet, amb l'actual marquesa de Rialp, María de la Concepción Cuervo de Figuerola-Ferretti, que m'ha ofert dades interessants i m'ha fet la impressió, de ben segur errònia, que desconeix les tasques bàsiques del seu avantpassat —o be m'ho oculta—, tot i que a Ernest Lluch li va obrir els seus arxius. De sobte, no va contestar més els meus correus.

Un altre aficionat a la història i també olianès, Enric Esteve, col·leccionista, estudiós i amant de tota mena de documents, va obsequiar-me amb un exemplar de la transcripció de *Memòries de la Vila d'Oliana*, escrites l'any 1855 pel reverend Josep Riart, penitencier, volum d'on he extret valuosos apunts. Gràcies, Giliserra. En visitar l'Archivo Histórico Nacional (en endavant, AHN), a Madrid, els dies 28 i 29 d'octubre de 2010, vaig tenir ocasió de saludar Virginia León Sanz, historiadora de la Universitat de Madrid, amb qui he mantingut molta correspondència electrònica i de qui he llegit gran part de la seva obra sobre la nostra guerra, font de saviesa i reflexió, potser la millor coneixedora de la tasca i la influència de lo Vilana en tot l'entramat de la Guerra de Successió i en la seva obra de govern a Viena; va ser ella qui va descobrir la importància de l'olianès i qui va encomanar l'entusiasme a Ernest Lluch i a altres historiadors que també han recollit la iniciativa. Va encoratjar-me a continuar treballant aquest personatge, aixoplugant-me en altres treballs seus que he consultat i que en definitiva, entre tots, em seran base de coneixement i font d'informació, juntament amb els diferents arxius consultats, d'on beuré per a poder oferir aquest treball. No oblidó l'obra d'Agustí Alcoberro, Joaquim Albareda i Albert Garcia Espuche, ni tampoc

3. VÍCTOR BALAGUER, *Historia de Cataluña*, Barcelona, Llibreria de Salvador Manero, 1863.

4. NARCÍS FELIU DE LA PENYA I FARELL, *Anales de Cataluña*, Imp. Joseph Llopis, 1709.

5. FRANCESC DE CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, Madrid, Fundación Francisco Díaz de Tejada, 1997-2002, 5 v.

6. GATIN DE COULTZ DE SANDRAS I GABRIEL A. DE SASSENAGE, *La guerre d'Espagne, de Bavière, et de Flandre, ou Mémoires du Marquis D****, Colònia, Pierre Marteau, 1708.

el contacte amb l'ambaixador d'Àustria a Madrid, Rudolf Lennkh, i amb altres membres de l'Instituto Histórico Austríaco. A tots, gràcies.

Amb tot aquest material, el meu ordinador s'anava omplint de dades, d'arxius, de documents, de fotografies que jo mateix anava fent, aquí i allà, als escenaris dels fets, i d'estampacions tretes d'arreu.

L'arbre genealògic de Vilana-Perles anava creixent, alimentat per les obres de l'historiador Garcia Espuche Barcelona entre dues guerres,⁷ de Llach, de Feliu de la Peña, de Castellví, de mossèn Riart..., cercant, per completar la nissaga de l'olianès, antecedents familiars des del principi del segle XVII fins avui.

Tantes dades em cremaven, i el gener de 2010 vaig imposar-me dues obligacions. La primera era fer una conferència intitulada «Primera aproximació a la biografia de Ramon Frederic de Vilana-Perles i Camarasa», presentació que, amb la col·laboració de l'Excel·lentíssim Ajuntament d'Oliana i l'equip d'Oliana Decideix, vaig poder dur a terme a la sala polivalent del pavelló municipal el 24 d'abril de 2010, vigília de la consulta popular per a la independència. Es va editar un DVD de l'exposició oral i documental amb visualitzacions de documents, personatges i camps de batalla, i un altre DVD amb un resum de les entrevistes a alguns dels assistents, entre els quals dos o tres historiadors. Estic molt content per la bona i escollida presència. La sala era plena: en féu la presentació l'alcalde d'Oliana, Antoni Vilaginés, i hi assistiren com a públic un representant del bisbat, mossèn Benigne Marquès (que va traduir-me una descoberta del llatí), alguns historiadors, algun regidor, olianesos culturalment actius, molta gent, família, amics, coneguts i saludats d'Oliana i de fora. Em vaig adonar, això no obstant, no tant de qui va assistir-hi, sinó dels qui no hi eren. Em dol. Ells s'ho van perdre. Els tinc presents.

Prèviament havia conegut el peramolí Francesc Riart i Jou, excel·lent dibuixant de vestits d'època i sobretot militars; el millor, diria jo. Amb les dades de fisonomia que li vaig facilitar en tenir fotografies d'escultures i retrats de l'arquebisbe, germà de lo Vilana, Pau Vilana-Perles (un altre desconegut) i amb les que ell ja tenia pels seus coneixements sobre la indumentària d'aquella època, va crear un excel·lent dibuix acolorit de lo Vilana, notari i marquès. Vaig editar per a l'ocasió un tríptic, numerat, amb una tirada de dos-cents exemplars, que oferia, en extracte, una relació àmplia d'antecedents familiars, amb totes les ramificacions que fins llavors havia trobat —ara en tinc moltes més— de la nissaga de notaris olianesos que foren els Vilana: dels besavis, avis, pare, notaris, passant per l'oncle avi Gabriel de Vilana-Perles, que morí defensant Salses el 1639, o Magí Vilana, notari que actuava d'ambaixador de Catalunya i com a representant de negociants catalans a la cort del Madrid de Carles II, fins al darrer Vilana, nét del marquès, «Marchiso de Rialpo», governador a Hongria, i d'ell fins a l'actual marquesa de Rialp.

La revista *Sàpiens* es va fer ressò de la meva conferència i d'un treball sobre Vilana-Perles del periodista Arnau Cònsul en col·laboració amb el professor Albareda.⁸ Altres revistes com *Celso*, de Solsona, o *Lo Banyut*, d'Organyà, també es van fer ressò de la meva presentació, i he parlat des de llavors de lo Vilana

7. Albert GARCIA ESPUCHE, *Barcelona entre dues guerres*, Vic, Eumo, 2005.

8. Cristina MASANÉS, «El poder de Vilana Perles», *Sàpiens* (Barcelona), núm. 97 (novembre de 2010), p. 15; Arnau CÒNSUL, «Ramon de Vilana-Perles. El català que va moure els fils de l'Imperi germànic», *Sàpiens* (Barcelona), núm. 100 (febrer de 2011), p. 38-45.

a Ràdio SOM i a Ràdio Seu d'Urgell. Sigui tot benvingut per honorar el nostre personatge. Jordi Miravet, del Memorial 1714, m'ha encomanat material per a l'edició d'uns plafons sobre lo Vilana i la seva obra legisladora, d'estat, de govern, aquí i a Viena. Ho he fet, i confio que s'editarà aviat. Tanmateix el proppassat 30 de novembre de 2011, diada de Sant Andreu, l'entitat Memorial 1714 em va convidar a donar una conferència que portava com a títol «La modernitat de les Constitucions catalanes de 1701/1702-1704-1706» a la qual va seguir un article adreçat a diferents polítics, a la premsa i al Memorial 1714 mateix, titulat «De la Constitució de 1702 coneguda com a Llei d'exclusió dels Borbons a la "Constitución de 1798", esdevinguda Llei d'exclusió dels catalans», en la qual desenvolupo la tesi que la sentència contra l'Estatut, la reforma de la Constitució de 1978 feta únicament per dos partits i altres fets comporten, de fet, una exclusió de Catalunya del text constitucional espanyol, resolent així el «cas dels catalans» si les nostres autoritats saben aprofitar aquesta conjuntura i convidant el poble a fer-ho mitjançant l'agrupació de municipis que reclamen la independència o l'actual Assemblea Nacional Catalana (ANC), de la qual formo part.

La segona obligació era atacar la biografia, imposant-me fer-ho en un temps inferior a un any, vist que tenia molta documentació estudiada i una altra gran quantitat pendent encara de pair. Aquesta segona obligació calia dividir-la en dos espais temporals. El primer comprèn des dels antecedents i la nissaga familiar fins a la partida de Vilana-Perles, ja marquès de Rialp, amb l'emperadriu Elisabet cap a Milà el dia de Sant Josep de 1713 i, des d'aquesta data fins al 12 o el 13 de setembre de 1714, just després de la derrota. Les cartes entre l'emperadriu, camí de Viena, i lo Vilana a Milà tenen per a segons qui un interès morbós; jo en dedueixo altres aspectes que interessin la biografia.

D'aquesta primera part, en faré diferents apartats.

Tractaré primerament els Vilana des de principis del segle XVII fins al 1705, inserint-los dins el seu entorn geopolític. No entraré, de moment, a analitzar quina va ser la tasca notarial dels besavis, de l'avi, del pare i de lo Vilana com a notaris —dades que consten en arxius notariais que no he consultat, tot i que hauria de fer-ho—, sinó que em deixaré portar per allò que ja ha dit l'historiador Garcia Espuche i intentaré seguir la taca d'oli que els Vilana van anar estenent en totes les branques del poder polític, econòmic i social. Cal dir que els arxius notariais de Barcelona i de Girona són, diuen, els més antics d'Europa i ofereixen una riquíssima informació no tan sols jurídica, sinó econòmica i, àdhuc, política.

Seguiran altres apartats, com per exemple el que intenta respondre a preguntes com ara: On era, políticament, lo Vilana, entre 1700 i 1705? Una interessant etapa amb lo Vilana a la presó amb Narcís Feliu de la Penya. En començar el meu treball, aquesta etapa era aquella de la qual tenia menys informació. L'estada a l'AHN, a Madrid (després de visitar els arxius de l'Alguer, vaig veure que la documentació que hi tenien va anar a parar també a Madrid), ha estat molt engrescadora, i encara m'ha faltat consultar la Biblioteca Nacional, la Biblioteca de Catalunya i altres arxius no menors. No té tant interès la tasca escrita dels Vilana com a notaris com els seus negocis, contactes, càrrecs públics, relacions amb comerciants locals, holandesos, anglesos i altres.

En tot cas, si el meu projecte del Cercle d'Estudis Olianesos prosperés, seria allà on caldria recollir tota l'obra dels Vilana notaris i dels altres Vilana polítics, eclesiàstics o militars, perduts pel centre d'Europa.

En un altre apartat, intentaré explicar i documentar l'acció política de Vilana, del 1705 al 1713, en què partí amb l'emperadriu a Milà —no a l'exili, ja que ell, família i aixovar marxaren amb tots els honors i amb la guerra expectant. A Milà, hi restà uns mesos —no tinc ni he trobat cap referència d'aquesta estada, però hi estic treballant i sé, això sí, que li va ser atorgat un importat diploma— i fou reclamat molt aviat a Viena.

Abans de la partida, va ser nomenat protonotari de la Corona d'Aragó, secretari en Junes o Estat de Guerra, marquès de Rialp, confident del rei, de la reina, negociador d'estat i home fort de les nostres institucions. És molt interessant la correspondència creuada entre lo Vilana aquí, el marquès d'Erendazu a Viena i el comte de la Corzana, viatjant amb l'emperador, en especial sobre el que seria el Tractat d'Utrecht pel qual Anglaterra i Holanda, bàsicament, decidiren abandonar —trair— la causa catalana en favor de l'aliança amb França.

La segona part intenta aportar llum sobre la poc valorada tasca de lo Vilana des de Viena a favor de la causa catalana. Des d'allà intervingué activament, mitjançant el seu cunyat, Joan Francesc Verneda, en els fets de l'Onze de Setembre de 1714 —interessantíssim darrer mes—, fent-ho també en els tractats de Baden, Viena i altres, sense oblidar el seu nomenament com a comte del Sacre Imperi Romanogermànic —1725—, i abans, el desembre de 1713, com a titular a Viena de la Secretaria d'Estat i Despatx Universal del Consell d'Espanya i més endavant d'Itàlia: ajudà molts exiliats, catalans, aragonesos, valencians, castellans... féu i desféu, manegà el Bolsillo Secreto fins a la pèrdua de les possessions austriacistes catalanes a Itàlia. La pèrdua dels territoris italians (1734-1738), la pèrdua de fortuna, la mort de l'emperador Carles VI (1740) i la mort de Vilana el 5 de juny de 1741 ens aportaran dades gens o poc conegudes, entre les quals no és la menys interessant el seu testament, amb els hereus i els drets successoris al títol de marquès de Rialp i a les propietats immobiliàries de les seves finques a Catalunya i a Àustria, Hongria, Croàcia... (Perlez?). Amb les de Catalunya, en fa dos lots: les ubicades a Barcelona, les deixa expressament a Sant Just i Pastor i totes les altres, per testament, a la parròquia d'Oliana. Què va passar amb aquests béns? Caldrà seguir-ne, algun dia, la pista.

El meu handicap no és altre que, primer, no haver endegat mai una tasca tan apassionat i feixuga com és aquesta i, segon, no tenir formació d'historiador, cosa que m'atorga avantatges però també inconvenients.

L'avantatge principal és que faré aquesta biografia segons el meu lleial saber i entendre, intentant respectar l'ordre històric o anant saltant temàticament, segons em vingui a la ment l'extens recull de dades i fets que ara m'omple més espai del degut al meu disc dur cerebral. Cal abocar dades a la paperera de reciclatge, aprofitar-ne d'altres per a aquest text i deixar les neurones altra vegada lliures per a seguir recollint més informació que anirà omplint de nou la fitxa d'aquest olianès il·lustre que és lo Vilana.

Inconvenients que tinc: manca de mètode de recerca, de documentació, d'arxiu, de costum, de professionalitat. No és cap excusa. La meva formació professional s'inicia com a repartidor de telegrams a Vic, des d'on vaig oposar —a Madrid— per a auxiliar telegrafista, em vaig examinar de Morse —escrit, escoltat, llegit i de màquina d'escriure (500 pulsacions per minut, en una Olivetti Pluma 22)—, i vaig tenir aquest ofici, en diferents graus i càrrecs, fins a

prop dels trenta anys, quan, estudiant de nit, acabada la carrera de dret sense repetir cap curs l'any 1978 i fets dos anys de passantia, em vaig establir com a advocat fiscalista i genèric, tot demanant l'excedència com a «funcionario del Estado», molt ben col·locat, però rebel. Ni en el sistema Morse, ni en l'altre —el teletip—, ni les comes ni els accents ni les majúscules hi tenen cabuda. Es transmetia tot en castellà perquè, és clar, el català no era permès i mai no l'he estudiat. Això m'ha comportat molta feina, ja que escric molt ràpid a màquina, però sense accentuar ni corregir res. La tasca correctora m'ha portat tanta feina com la d'escriure. Tant de bo hagués tingut una formació acadèmica en català. A partir dels quinze o setze anys, he treballat i he hagut d'estudiar sempre a la nit en acadèmies privades, en castellà. Si en la biografia hi ha errors i/o buits, els historiadors ja s'encarregaran prou de corregir-me, i accepto d'antuvi el seu veredict professional. Que em sigui lleu!

Presa la decisió, em calia mirar el calendari i començar.

El primer esborrany de la introducció, el vaig iniciar la vigília de la Mercè d'aquell interessant any electoral 2010 en què el meu país, Catalunya, es retrobà amb el mateix problema, el nostre ser o no ser com a nació, denunciat pel gran jurista Domènec d'Aguirre (nat a Barcelona a mitjan segle ^{xviii} i mort a Viena) i plantejat també per lo Vilana, patit pels uns i pels altres i, 220 anys després, entre molts altres, pel també olianès Lluís Escaler i Espunyes, fundador de Nosaltres Sols!, afusellat al Camp de la Bota, per catalanista, el dia de Sant Jordi de 1939.

Tant de bo l'esperit de lo Vilana, com a pluja fina, xopi els nostres polítics i esperoni la societat civil que continua reclamant l'Estat propi per a la nostra Catalunya estimada. Només el poble, el ciutadà, ens retornarà la sobirania plena; no pas els polítics, que juguen altres guerres. Tant de bo m'equivoqui.

Em cal també, si puc, aprofitar les noves tecnologies per a poder oferir imatges de llocs, documents, quadres, tombes i espais on els fets succeïren. Ho aconseguiré? La data límit era fer aquesta primera part de la feina no més enllà de l'octubre de 2011, cosa que vaig complir; la segona etapa, després de parlar-ho amb l'editor, era no superar el juny de 2012. Objectiu aconseguit.

He intentat que algú m'orienti sobre com cal enfocar una biografia com aquesta, però, per dir-ho d'una manera elegant, tothom va molt atabalat i està poc interessat a donar-me suport. Per això tiro pel dret i que surti allò que Deu vulgui.

A Oliana, el meu poble, li ho dec. M'he imposat aquest deure que ningú m'exigeix, excepte jo mateix.

Tant de bo aquest esforç serveixi per a alguna cosa.